

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

การจัดการศึกษาในสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เต็มศักยภาพ โดยมีจุดเน้นให้นักเรียนมีความสามารถทางความคิด สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหาให้ทันโลกทันต่อเหตุการณ์ มองกว้าง คิดไกลและใฝ่รู้ ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และมาตรา 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2545 : 6)

ความมุ่งหมายและหลักการตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในโลก ความเจริญ ความก้าวหน้าของชาตินั้นขึ้นอยู่กับการศึกษา การที่สถานศึกษาให้การศึกษาคิดแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน เหมาะสมทุกๆ ด้าน และอย่างหลากหลาย ชุมชน สังคมก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ประเทศเจริญรุ่งเรืองและพัฒนาตามไปด้วย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งพัฒนามาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยมีการปรับปรุงแก้ไขจุดที่เป็นปัญหา ในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติให้มีความชัดเจน เหมาะสม ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 จึงมีการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้มีความเหมาะสม ชัดเจน ทั้งเอกสารและหลักสูตร สู่การปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2552 : 1) ดังนั้น เพื่อให้การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุผลตามเป้าหมาย ผู้บริหารและครูต้องทำหน้าที่ในการพัฒนาการศึกษา พัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการสำคัญ คือ กระบวนการการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศ

การศึกษาจะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องสอดคล้องควบคู่กันไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 6)

การนิเทศศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับสถานศึกษา โดยเฉพาะครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้สอนหลักในระบบการศึกษา สำหรับจุดหมายของการนิเทศ คือ ต้องการปรับปรุงการสอนของครูให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น องค์ประกอบของการนิเทศประกอบด้วย การช่วยเหลือครูผู้สอนโดยตรงให้มีการปรับปรุงการสอนด้วยตัวของครูอย่างสม่ำเสมอ การพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม โดยการวางแผนการแก้ปัญหาและกำหนดเป้าหมายของกลุ่มร่วมกัน การพัฒนาหลักสูตร โดยปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของผู้เรียน การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอน ในการพัฒนาการศึกษาต้องมีการนิเทศเป็นหลักของการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา อีกทั้งยังเป็นกระบวนการของการศึกษาที่มุ่งส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนามาตรฐานการศึกษา โดยเฉพาะผู้นิเทศต้องมีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะต่างๆ ในการนิเทศ และการสนับสนุนจากผู้นิเทศและผู้บริหารเช่นกัน (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2546 : 1) ในการนิเทศนั้นต้องตั้งอยู่บนหลักการทางวิชาการ มีจุดมุ่งหมายชัดเจน เป็นประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความสามารถเชิงสร้างสรรค์ ทั้งทางด้านความคิดเห็นและการกระทำ ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ รวมทั้งการให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นในที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการในการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ในการทำงานรวมทั้งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ให้ครูสามารถพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความต้องการของหลักสูตร ด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลาย การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูที่ผู้บริหารมอบหมาย ดำเนินการ โดยใช้ภาวะผู้นำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ประสานงาน และใช้ศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มที่ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนางานของสถานศึกษานั้นๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานคุณภาพการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้นิเทศการศึกษา การจัดกิจกรรมนิเทศภายในสถานศึกษา กระทำได้หลายรูปแบบ การที่ผู้บริหารจะเลือกใช้รูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษานั้นๆ กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา ตามหลักการของสำนักคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ด้านการวางแผน การนิเทศ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ และด้านการประเมินผลการนิเทศ (สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 51) ซึ่งจะช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาดราด พบว่า การนิเทศภายในสถานศึกษามีการปฏิบัติน้อยมาก เนื่องจากผู้บริหารให้ความสนใจในการพัฒนางานด้านวิชาการของสถานศึกษาน้อยกว่างานด้านอื่นๆ ซึ่งการพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา บุคลากรส่วนใหญ่ไม่รู้จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการนิเทศภายในสถานศึกษาว่าเป็นไปเพื่อการร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาตนเอง ไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการนิเทศภายในสถานศึกษา เนื่องจากเข้าใจว่าการนิเทศภายในเป็นการตรวจสอบ การจับผิด การประเมิน การวิพากษ์วิจารณ์ และที่สำคัญคือบุคลากรในสถานศึกษาขาดความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการทำงานอย่างเป็นระบบ และการพัฒนาตนเองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการนิเทศภายในสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดราด. 2551 : 91)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในสถานศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดราด ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาระบบการนิเทศภายในสถานศึกษา ให้การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นพลังในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษา การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู อันจะส่งผลให้ครูผู้สอนปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่เป้าหมาย จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษา ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดราด
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดราด จำแนกตามสถานภาพ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ให้ดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราดต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ปีการศึกษา 2554 จำนวนทั้งหมด 127 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 163 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,442 คน รวมทั้งสิ้น 1,605 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ปีการศึกษา 2554 จำนวน 340 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 62 คน และครูผู้สอน จำนวน 278 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 608)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่

- 1.1 สถานภาพ จำแนกเป็น
 - 1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.1.2 ครูผู้สอน
- 1.2 ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
 - 1.2.1 ประสิทธิภาพมาก
 - 1.2.2 ประสิทธิภาพน้อย
- 1.3 ขนาดของสถานศึกษา
 - 1.3.1 ขนาดเล็ก
 - 1.3.2 ขนาดกลาง
 - 1.3.3 ขนาดใหญ่

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา ซึ่งกำหนดไว้ 4 ด้าน ดังนี้

- 2.1 ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ
- 2.2 ด้านการวางแผนการนิเทศ
- 2.3 ด้านการปฏิบัติการนิเทศ
- 2.4 ด้านการประเมินผลการนิเทศ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษา หมายถึง อุปสรรคหรือข้อขัดข้องต่างๆ ที่ทำให้การนิเทศภายในสถานศึกษาหรือผลผลิตที่เกิดขึ้นในปัจจุบันต่ำกว่าความคาดหวัง โดยศึกษาการนิเทศภายในสถานศึกษา 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ หมายถึง การดำเนินงานเริ่มตั้งแต่การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การสำรวจความต้องการของครู นักเรียน การจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ที่เป็นปัญหาและสมควรได้รับการแก้ไขหรือปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

1.2 ด้านการวางแผนการนิเทศ หมายถึง การนำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาสาเหตุของปัญหามากำหนดเป็นกิจกรรมกำหนดทางเลือก แนวทางการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา โดยจัดทำปฏิทินการนิเทศ การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการนิเทศ ตลอดจนการจัดสรรงบประมาณ

1.3 ด้านการปฏิบัติการนิเทศ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมการนิเทศร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและมีลำดับขั้นตอน สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ โดยมีวัตถุประสงค์และกิจกรรมที่กำหนดไว้ในโครงการนิเทศภายในของสถานศึกษา

1.4 ด้านการประเมินผลการนิเทศ หมายถึง การตรวจสอบความสำเร็จของดำเนินงานกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. สถานภาพ หมายถึง สภาพการปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา แบ่งได้ดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้รักษาการแทนผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา ปีการศึกษา 2554

2.2 ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ดำรงตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเรียนการสอน

3. **ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน** หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่าง 16 ปี โดยประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

3.1 ประสบการณ์มาก หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป

3.2 ประสบการณ์น้อย หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่ำกว่า 16 ปี

4. **ขนาดของสถานศึกษา** หมายถึง การกำหนดขนาดของสถานศึกษา โดยใช้เกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาตามปริมาณจำนวนนักเรียน ดังต่อไปนี้

4.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก คือ สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 120 คน

4.2 สถานศึกษาขนาดกลาง คือ สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121-600 คน

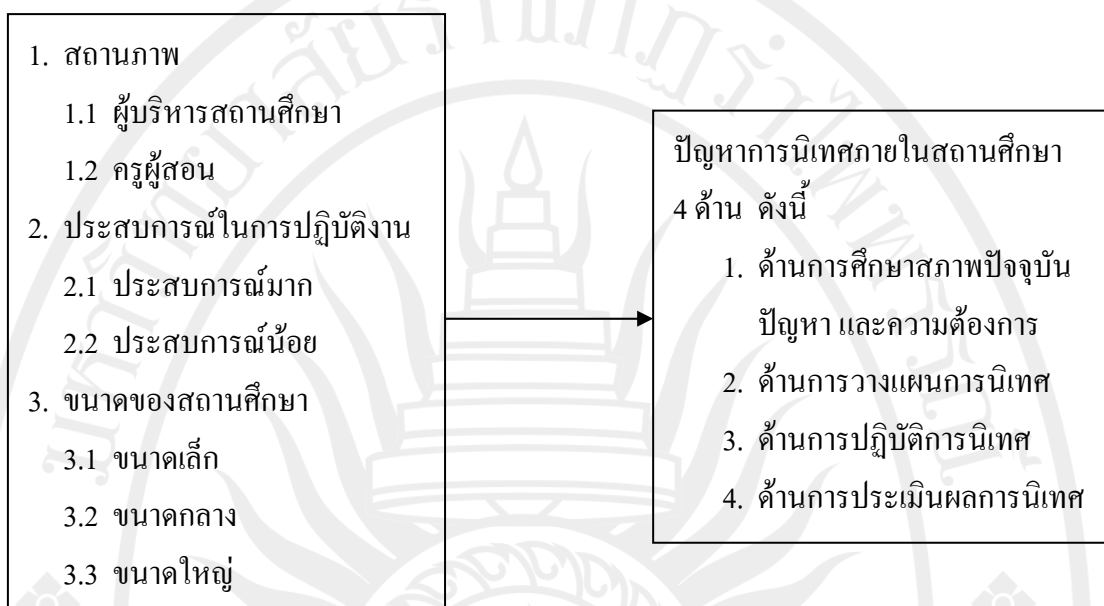
4.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่ คือ สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 601 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดตามการนำเสนอปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยอาศัยหลักการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการปฏิบัติกรนิเทศ ด้านการประเมินผล การนิเทศ ดังภาพประกอบ 1

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม



ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขตต่าง ๆ
2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขตต่าง ๆ
3. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่อยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขตต่าง ๆ